

КАФЕДРА ДЕРЕВ'ЯНИХ ДУХОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ

Методика викладання фахових дисциплін у закладах вищої освіти

Освітній ступінь	магістр	<table><tr><td>Курс</td><td>1</td></tr><tr><td>Семестр</td><td>1,2</td></tr></table>	Курс	1	Семестр	1,2						
Курс	1											
Семестр	1,2											
Спеціальність	025 «Музичне мистецтво»											
Освітньо-професійна програма	«Музичне мистецтво» Флейта,Гобой,Кларнет, Фагот,Саксофон, Валторна,Труба, Тромбон,Туба, Ударні інструменти											
Статус	<u>обов'язкова</u>	<table><tr><td>ECTS</td><td>3</td></tr><tr><td>Годин</td><td>90</td></tr><tr><td>Лекції</td><td>30</td></tr><tr><td>Семінари</td><td>30</td></tr><tr><td>Самостійна робота</td><td>30</td></tr></table>	ECTS	3	Годин	90	Лекції	30	Семінари	30	Самостійна робота	30
ECTS	3											
Годин	90											
Лекції	30											
Семінари	30											
Самостійна робота	30											
Форма контролю	іспит/залік											

Інформація про викладача

ПІБ	Качмарчик Володимир Петрович, професор, доктор мистецтвознавства кафедри дерев'яних духових інструментів НМАУ імені П.І. Чайковського
Профіль викладача	https://scholar.google.com.ua/citations?hl=ru&user=vopzekAAAAAJ
e-mail	vladkachmarchyk@gmail.com

Анотація навчальної дисципліни

Мета курсу полягає у наданні здобувачам освіти цілісної системи знань про основи теорії, методики і методології викладання професійно-орієнтованих дисциплін з фаху дерев'яний духовий, мідних духових та ударних інструментів

«Методика викладання фахових дисциплін у вищих навчальних закладах» є обов'язковим компонентом освітньо-професійної програми «Музичне мистецтво» другого (магістерського) рівня вищої освіти і спрямована на оволодіння здобувачами освіти комплексом професійно-обґрунтованих форм і методів викладання теоретичних і практичних фахових дисциплін у системі закладів вищої освіти (ЗВО) та творче засвоєння комплексу знань з історії виконавства на духових та ударних інструментах, методики викладання гри на інструменті і оволодіння навичками організації лекційних, семінарських та індивідуальних занять. Навчальний курс розкриває зміст, принципи і

прийоми роботи у класі спеціального інструменту та ансамблю у закладах вищої освіти, вивчає закономірності музично-виконавського процесу, а також розвиває музично-виконавське мислення, пов'язане з усвідомленням засобів музичної виразності та методів їх виконавського втілення.

Предмет вивчення навчальної дисципліни – дослідження і освоєння загальних закономірностей та індивідуальних особливостей процесу навчання, які необхідні для науково-педагогічної та художньо-творчої діяльності викладача ЗВО.

Дисципліна тісно пов'язана із курсами «Історія виконавства на духових та ударних інструментах», «Методика викладання гри на духових та ударних інструментах», «Музична педагогіка» та ін..

Завдання:

- підготовка майбутніх фахівців до викладацької роботи у системі ЗВО;
- формування у здобувачів освіти системи знань, умінь та навичок викладання фахових дисциплін у ЗВО;
- оволодіння системою музично-педагогічних поглядів та наукових принципів організації групових та індивідуальних занять;
- вивчення історичних етапів становлення і розвитку вітчизняної та зарубіжної виконавської педагогіки;
- ознайомлення здобувачів вищої освіти із виконавсько-педагогічним досвідом вітчизняних та зарубіжних митців;
- формування у майбутніх викладачів ЗВО готовності до ефективного використання сучасних цифрових технологій і впровадження традиційних та інноваційних методів навчання;
- розвиток навичок аналітико-синтетичної обробки науково-педагогічної і художньо-виконавської інформації.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен знати:

- програмні вимоги та зміст фахових дисциплін, принципи і методи їх викладання у ЗВО;
- форми організації навчального процесу і проведення теоретичних та практичних занять з фахових дисциплін у вищих навчальних закладах;
- сучасні інтерактивні методи навчання;
- специфіку застосування новітніх цифрових технологій в освітньому процесі вищої школи;
- теоретичні та практичні засади сольного, ансамблевого і оркестрового виконавства;
- концертно-педагогічний репертуар та методи роботи над творами різних форм, жанрів та стилів;
- сучасні способи використання електронних інформаційно-комунікаційних технологій у науко-педагогічній і виконавській діяльності.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен вміти:

- формувати тематичний план лекційних і семінарських занять;
- проводити теоретичні та практичні заняття з фахових дисциплін у ЗВО;
- застосовувати новітні цифрові технології у навчальному процесі вищої школи;
- проводити заняття з вивчення сольного, ансамблевого і оркестрового репертуару у класі з фаху;
- формувати індивідуальний план науково-педагогічної і концертно-виконавської роботи;
- розробляти критерії оцінювання знань здобувачів освіти і проводити оцінку результатів їх навчання;

- теоретично обґрунтувати проблемні питання історії, теорії і практики виконавства на духових та ударних інструментах;
- працювати над музичним твором й педагогічним репертуаром (особливостями музичних стилів та жанрів);
- застосовувати музично-виконавські уміння у навчальній, педагогічній та концертно-виконавській діяльності.

Перелік тем

Тема 1.	Мета і завдання курсу в циклі спеціальних фахових дисциплін ЗВО.
Семінарське заняття.
Тема 2.	Інформаційне забезпечення викладання курсу в контексті розвитку сучасних цифрових технологій.
Семінарське заняття.
Тема 3.	Лекція і семінар як основні форми організації занять у ЗВО.
Семінарське заняття.
Тема 4.	Організація навчально-виховної роботи і творчого процесу в класі з фаху.
Семінарське заняття.
Тема 5.	Фізіологічні, психологічні і технологічні аспекти розвитку виконавського апарату в теорії і практиці гри на інструменті.
Семінарське заняття.
Тема 6.	Розвиток технічної майстерності і виконавської культури в процесі фахової підготовки музиканта.
Семінарське заняття.
Тема 7.	Актуальні проблеми сучасної вітчизняної та зарубіжної теорії і практики гри на духових та ударних інструментах.
Семінарське заняття.
Тема 8.	Методичні аспекти викладання фахових дисциплін у ЗВО в контексті вітчизняної та зарубіжної систем музичної освіти.
Семінарське заняття.
Тема 9.	Сучасні інформаційно-комунікаційні технології і їх використання в індивідуальних, лекційних і семінарських заняттях.
Семінарське заняття.
Тема 10.	Виконавське мистецтво і музична педагогіка Античності, середньовіччя та Відродження у структурі навчального курсу.
Семінарське заняття.
Тема 11.	Історичний процес формування національних виконавських шкіл.
Семінарське заняття.
Тема 12.	Виконавство на духових та ударних інструментах і музична педагогіка романтизму.
Семінарське заняття.
Тема 13.	Інструментальна реформа XIX ст. і її значимість у розвитку конструкцій духових інструментів.
Семінарське заняття.
Тема 14.	Зарубіжні виконавські школи XX та XXI ст. в контексті

глобалізації інформаційного простору.

Семінарське заняття.

Тема 15. Парадигми розвитку вітчизняного мистецтва гри на духових та ударних інструментах XX та XXI ст.

Семінарське заняття.

Форми та технології навчання

Базова форма навчання визначена навчальним планом (очна, денна).

В залежності від існуючих умов проведення освітнього процесу передбачено використання змішаної форми навчання як у вигляді традиційних аудиторних занять, так і в онлайн режимі. На даний момент дисципліна викладається з використанням засобів дистанційного зв'язку (e-mail, FB-месенджер, Viber, Googl meet, Zoom) і навчальної платформи MOODLE.

Лекції, семінарські заняття, дискусії, медіапрезентації здійснюються із широким застосуванням сучасних інформаційних технологій.

Навчальні ресурси

Усі необхідні для вивчення навчальної дисципліни основні та додаткові матеріали надсилаються у відповідну групу.

Методи контролю

Самостійна робота студентів: перевірка конспекту, перевірка відповідей на проблемні питання, огляд підручників та навчальних посібників, складання тестових завдань, складання конспекту з індивідуального чи практичного заняття, розробка занять, захист індивідуального творчо-наукового завдання.

Поточний контроль – проведення практичних занять, відпрацювання академічних заборгованостей.

Модульний контроль – включає до себе перевірку засвоєння матеріалу вибірових тем курсу (змістовний модуль) згідно з тематичним планом шляхом виконання самостійних та практичних завдань, проведення рубіжного атестування.

Підсумковий контроль – проводиться з метою оцінки результатів навчання та здійснюється у формі проведення семестрового заліку та іспиту в обсязі навчального матеріалу, визначеного навчальною програмою, і в терміни, встановлені навчальним планом.

Критерії оцінки знань і вмінь:

90-100-А (відмінно). Здобувач вищої освіти глибоко й впевнено засвоїв весь матеріал, послідовно, логічно вірно його відтворює. Може пов'язати теоретичні та практичні сторони дисципліни, вільно відповідає на нестандартні запитання, показує знання монографічного матеріалу з питання, вірно обґрунтовує наукові поняття, володіє навичками виконання практичних завдань, виявляє вміння самостійно узагальнювати матеріал, не допускає при цьому помилок.

82-89-В (добре). Здобувач вищої освіти має міцні ґрунтовні знання і в цілому володіє понятійним фактичним апаратом освітнього компонента. У процесі застосування знань студент спроможний вибрати необхідний елемент комплексу вмінь та навичок. Вміє

самостійно викласти зміст основних питань програми навчальної дисципліни, однак допускає незначні помилки

74-81-С (добре). Здобувач вищої освіти знає програмний матеріал, не допускає суттєвих недоліків у відповіді, може вірно використовувати теоретичні положення й володіє навичками виконання практичних завдань, але недостатньо самостійно і творчо мислить, утруднюється вийти за межі теми.

64-73-D (задовільно). Здобувач вищої освіти засвоїв лише основний матеріал, але погано орієнтується в окремих положеннях, припускається помилок або неточностей у формулюваннях, порушує логіку та послідовність у викладенні програмного матеріалу та має складнощі при виконанні практичних завдань. Володіє знаннями і вміннями не в повному обсязі.

60-63-E (задовільно). Здобувач вищої освіти засвоїв лише окремі теми курсу і його знання мають загальний характер. Існують прогалини в теоретичних та практичних знаннях, вміннях і навичках. Не вміє вільно самостійно викласти зміст основних питань навчальної дисципліни, окремі завдання кожної теми модульного контролю не виконав.

35-59-FX (незадовільно) – з можливістю повторного складання. Здобувач вищої освіти має фрагментарні знання з усього курсу. Не володіє термінологією і понятійним апаратом. Практичні вміння та навички сформовані на примітивному рівні. Не засвоєна більшість тем навчальної програми і відсутня спроможність викласти зміст основних питань навчальної дисципліни.

1-34-F (незадовільно) – з обов'язковим повторним курсом. Здобувач вищої освіти не володіє знаннями щодо значної частини програмного матеріалу, припускається суттєвих помилок, не здатен задовільно виконати практичну роботу.

Система оцінювання

№ з/п	Контрольний захід оцінювання	Всього %
1.	Відвідування лекцій	10
2.	Відвідування семінарських занять	15
3.	Участь у обговореннях та доповнення на семінарах	10
4.	Реферат (презентація) за обраною тематикою	15
5.	Підсумкова контрольна (модульна) робота	20
6.	Залік/Іспит	30
7.	Всього	100

Інклюзивне навчання

Передбачене викладання навчальної дисципліни для студентів з особливими освітніми потребами.

Навчання іноземною мовою (за потреби)

При необхідності навчальна дисципліна може викладатися англійською або іншою іноземною мовами. За бажанням студентів допускається вивчення матеріалу за допомогою англomовних онлайн-курсів за тематикою, яка відповідає тематиці конкретних занять.

Неформальна освіта

Під час вивчення навчальної дисципліни «Методика викладання фахових дисциплін у закладах вищої освіти» практикується широка участь студентів у науково-методичних, науково-практичних конференціях, методичних семінарах, конкурсах творчих робіт, круглих столах, майстер класах, відвідування виставок, музеїв та культурно-мистецьких закладів.

Рекомендована література

1. Алексюк А. М. Педагогіка вищої освіти України. К., 2002.
2. Берко А.Ю. Архітектура та особливості інформаційних ресурсів відкритих систем. 2010. <https://science.lpnu.ua/uk/scsit/vsi-vypusky/vypusk-686-2010/arhitektura-ta-osoblyvosti-informacijnyh-resursiv-vidkrytyh-system>
3. Богданов В.О., Богданова Л.Д. Історія духового музичного мистецтва України: від найдавніших часів до початку ХХ ст.: В 2-х томах. – Х.: ФО-П. Сілічева, 2013..
4. Болонський процес: нормативно-правові документи /Уклад. З. І. Тимошенко та ін. К., 2004.
5. Використання електронних систем відкритого доступу для інформаційно-аналітичної підтримки педагогічних досліджень / О. М. Спірін, А. В. Яцишин, С. М. Іванова, А. В. Кільченко, Л. А. Лупаренко // Інформаційні технології і засоби навчання. - 2016. - Т. 55, вип. 5. - С. 136-174. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ITZN_2016_55_5_13.
6. Вовк Р.А. Портрети корифеїв. К.: НМАУ імені П.І. Чайковського, 2013. 225 с.
7. Горохівський П. І. Методика викладання історичних дисциплін у вищій школі: Курс лекцій. 2012. <https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/6789/696/1/%D0%92%D0%B8%D0%B2%D1%87.%20%D0%9C%D0%92%D0%86%D0%94%D0%92%D0%A8.pdf>
8. Громченко В. В. Г 87 Духове соло в європейській академічній композиторській та виконавській творчості ХХ – початку ХХІ ст. (тенденції розвитку, специфіка, систематика): монографія. Київ – Дніпро: ЛІРА, 2020. <https://dk.dp.ua/wp-content/uploads/2020/10/%D0%9C%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%96%D1%8F-%D0%92.%D0%92.-%D0%93%D1%80%D0%BE%D0%BC%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE.pdf>
9. Джеджула О.М. Методика викладання у вищій школі: навчальний посібник / Вінниця: ВНАУ, 2020. 208 с. <http://repository.vsau.org/getfile.php/27268.pdf>
10. Каплінський В. В. Методика викладання у вищій школі: Навчальний посібник. – Вінниця: ТОВ «Ніланд ЛТД», 2015. 224 с.
11. Карп'як А. Світоглядні орієнтири сучасного флейтиста // Вісник Львівського університету. Серія : Мистецтвознавство. - 2012. Вип. 11. С. 84-92.
12. Карп'як А. Мистецький тезаурус флейтиста як основа виконавської майстерності : автореф. дис. ... д-ра мистецтвознав. : 17.00.03 Нац. муз. акад. України ім. П.І. Чайковського,. К. 2014.
13. Качмарчик В. П. «Versuch einer Anweisung, die Flöte traversiere zu spielen» Й.Й. Кванца – новий тип флейтової школи ХVІІІ ст. / Сучасні проблеми художньої освіти в Україні. Еволюційні процеси у музичному мистецтві : від минулого до майбутнього : зб. наук. пр. К. : АМУ, 2006. Вип. 1. С. 170—182.
14. Качмарчик В.П. Мангеймський «рай для музикантів» у часи правління Карла Теодора. Аспекти історичного музикознавства. Харків, 2021, вип. 25. С. 7-31. <https://aspekty.kh.ua/vypusk25/Kachmarchik01.pdf>
15. Качмарчик В. П. Теобальд Бьом – шлях до визнання / Музичне мистецтво : зб. наук. ст. Донецьк : Донецька державна музична академія ім. С. С. Прокоф'єва, 2006. Вип. 6. С. 60-71.

16. Круль П. Ф. Національне духове інструментальне мистецтво українського народу (малодосліджені сторінки історії) [Монографія]. К.: НАН України, 2000.
17. Кушнір А. Я. Історія кафедри духових інструментів НМАУ імені П. І. Чайковського в портретах особистостей / Науковий вісник НМАУ імені П. І. Чайковського. К., 2011. Вип. 93. С. 95-102.
18. Нечесний І.З. Французька фаготна школа другої половини XVIII – початку XIX століття: етапи становлення і розвитку. Дисертація. <https://knmau.com.ua/wp-content/uploads/Nechesnij-I.-Z.-Disertatsiya.pdf>
19. Олійник, Д. Б. Ксилофон у просторі музичної культури Європи (VIII ст. до н. е. – початок XXI ст.). Дисертація. https://elib.nakkkim.edu.ua/bitstream/handle/123456789/2375/Oliojnyk_dysertacija.pdf?sequence=1&isAllowed=y
20. Посвалюк В. Т. Історія виконавства на трубі. Київська школа (друга половина XIX–XX ст.). – К.: ПП «Квін», 2005.
21. Посвалюк В.Т. Вільгельм Мар'янович Яблонський : монографія. К. : НМАУ ім. П.І. Чайковського, 2009.
22. Посвалюк В. Т. Методика оволодіння верхнім регістром на трубі: навчальний посібник: о 2 год. Ч. 1. К.: НМАУ ім. П.І. Чайковського, 2013. 60 с.
23. Рудика О. А. Французьке флейтове мистецтво кінця XVIII – початку XIX століття в контексті формування системи професійної музичної освіти. Дисертація. <https://lib.knmau.com.ua/wp-content/uploads/2022/09/rudyka.pdf>
24. Слупський В.В. Становлення та розвиток ансамблю мідних духових інструментів від витоків до кінця XVII століття. : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. мист.: Харківський держ. ун-т мистецтв ім. І.П. Котляревського. Х., 2018.
25. Слупський В.В. Ансамблі мідних духових інструментів доби Відродження. Історія музики: проблеми, процеси, персони. *Науковий вісник Національної музичної академії України імені П.І. Чайковського*. 2017. Вип. 120. С. 71–96.
26. Стинська В. Методика викладання у вищій школі. Навчальний посібник. 2022.
27. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми // зб. наук. праць / редкол.: І. А. Зязюн (голова), Н. Г. Ничкало, С. У. Гончаренко та ін. – Київ; Вінниця : ДОВ «Вінниця», 2007.
28. Терський С., Зінків І. Археологічні музичні інструменти з території Галицько-Волинської держави в контексті слов'янського інструментарію X – XIV ст. *Skhidnoievropeyskyi Istorychnyi Visnyk. Issue 22. 2022.* <http://eehb.dspu.edu.ua/article/view/253745/251420>
29. Федорков О.В. Український ансамбль тромбонів у контексті світового музичного мистецтва: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. мист.: 17.00.03 / Харківський держ. ун-т мистецтв ім. І.П. Котляревського. Х., 2008.
30. Чень Наньпу. Китайські мембранофони та ідіофони в контексті однотипного інструментарію давніх цивілізацій і народних традицій Азії. Дисертація. Львів, 2020. https://lnma.edu.ua/wp-content/uploads/2020/09/dyser_chen_nanpu.pdf
31. Шульгіна В.Д. Нариси з історії української музичної культури. К.: ДАКККіМ, 2005. <https://kmaecm.edu.ua/wp-content/uploads/2021/06/shulgina-v.-narysy-z-istoriyi-ukrayinskoyi-muzychnoyi-kultury.pdf>

Література іноземного видання

1. A companion to ancient Greek and Roman music / edited by Tosca A.C. Lynch and Eleonora Rocconi. Description: [First edition.] Hoboken: Wiley, 2020.
2. Anderson W.D. Music and musicians in Ancient Greece. 1994. https://www.academia.edu/43290611/Anderson_1994_Music_and_musicians_in_Ancient_Greece

3. Baines, Anthony. Brass Instruments: their History and Development. New York: Dover, 1993.
4. Beard, Amanda, "Historically Informed Performance Practice of the Baroque Era" (2010). Theses and Dissertations. 7. Historically Informed Performance Practice of the Baroque Era.
https://csuepress.columbusstate.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1133&context=theses_dissertations#page=12
5. Cesare Bendinelli: Some Recent Biographical Discoveries.
https://www.historicbrass.org/edocman/hbj-2012/HBSJ_2012_JL01_003_Meucci.pdf
6. Girolamo Fantini: "Modo per imparare a sonare di tromba" - tradução, comentários e aplicação à prática do trompete natural.
https://www.academia.edu/24670242/Girolamo_Fantini_Modo_per_imparare_a_sonare_di_tromba_tradu%C3%A7%C3%A3o_coment%C3%A1rios_e_aplica%C3%A7%C3%A3o_%C3%A0_pr%C3%A1tica_do_trompete_natural
7. Guion David M. Wind bands in towns, courts, and churches from the middle ages to the baroque. 1-43. https://libres.uncg.edu/ir/uncg/f/d_guion_wind_061708.pdf
8. Hollaway William. MARTIN AGRICOLA'S MUSICA INSTRUMENTALIS DEUDSCH: A TRANSLATION.
https://digital.library.unt.edu/ark:/67531/metadc501174/m2/1/high_res_d/1002778060-Hollaway.pdf
9. Herbert T. The Trumpeter as Musician and Diplomat in England in the Later Fifteenth and Sixteenth Centuries. https://www.historicbrass.org/edocman/hbj-2011/HBSJ_2011_JL01_001_Herbert.pdf
10. Huston Samuel Gordon. Performing European Baroque Music on Clarinet.
https://www.academia.edu/83641345/Performing_European_Baroque_Music_on_Clarinet
11. Kachmarchyk V., Kachmarchyk N. J.G. Tromlitz's Articulatory Phonetics in Flute Sound Formation. STUDIA UBB MUSICA, LXVI, 2, 2021. P. 225–238.
<https://doi.org/10.24193/subbmusica.2021.2.15>
12. Kachmarchyk V., Kachmarchyk N. A "well-tempered flute" by T. Boehm – the final stage of its evolution and the standardization of its tuning system. STUDIA UBB MUSICA, LXVII, Special Issue 1, 2022. P. 49 – 62. (Recommended citation).
<https://doi.org/10.24193/subbmusica.2022.spiss1.04>
13. Katschmarschik W. Zur Entwicklungsgeschichte der Permanentatmung // Tibia. 1993. Heft 1. S. 346—351. https://www.moecck.com/uploads/tx_moeccktables/1993-1.pdf
14. Maunder Richard. Viennese Wind-Instrument Makers, 1700-1800. The Galpin Society Journal, Vol. 51 (Jul., 1998), pp. 170-191.
15. McCrobie, Lawrence. V. The History of the Wind Band. Historical Information. 2003. 32 p.
16. Pierre Constant. Le Conservatoire national de musique et de declamation: documents historiques et administratifs.
<https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k9761960v/f17.item.texteImage>
17. Sachs, Curt. Real-Lexikon der Musikinstrumente, zugleich ein Polyglossar fuër das gesamte instrumentengebiet. 1913.
<https://ia801304.us.archive.org/10/items/reallexikondermu00sach/reallexikondermu00sach.pdf>
18. The Iconography of Greek Cult in the Archaic and Classical Periods. 1992.
<https://books.openedition.org/pulg/175>
19. The Renaissance Wind Band.
https://windbandhistory.neocities.org/rhodeswindband_02_renaissance
20. Van Keer Ellen. The Myth of Marsyas in Ancient Greek Art: Musical and Mythological Iconography. Music in Art XXIX/1.–2. Research Center for Music Iconography CUNY. 2004. P. 21-37.

1. Андрій Проценко: Життєпис. Спогади / [Упоряд. та комент.: І. Д. Гамкала, Л. А. Проценко]. – К.: Музична Україна, 1990.
2. Додонов О.Г., Ланде Д.В., Путятін В.Г. Інформаційні потоки в глобальних комп'ютерних мережах. К., 2009. 295 с. <http://dwl.kiev.ua/art/ipribook/ip-book.pdf>
3. Бейц Р. Поради викладачам початківцям. К., 2005.
4. Нагаєв В. М. Методика викладання у вищій школі. К., 2007.
5. Найдьонов І. М. Навчально-методичний комплекс дисципліни “Основи психології і педагогіки”: Навч. посіб. К., 2005.
6. Наливайко О. О. Перспективи використання нейромереж у вищій освіті України Інформаційні технології і засоби навчання. - 2023. - Т. 97, № 5. - С. 1-17. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ITZN_2023_97_5_3
7. Пінчук О., Малицька І. Відповідальне та етичне використання штучного інтелекту в дослідницькій і публікаційній діяльності. Інформаційні технології і засоби навчання. 2024. <https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/5676>
8. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми // зб. наук. праць / редкол.: І. А. Зязюн (голова), Н. Г. Ничкало, С. У. Гончаренко та ін. – Київ; Вінниця : ДОВ «Вінниця», 2007.
9. Antiquity and the Middle Ages. From Ancient Greece to the 15th century. Macmillan Publishers Limited 1990
10. Barockmusikfuhrer Instrumentalmusik 1550_1770-J.B. 2001.
11. Barolsky, D., Epstein L. Ancient Mesopotamian Music, the Politics of Reconstruction, and Extreme Early Music. Open Access Musicology: Volume One. Lever Press, 2020. Project MUSE. <https://doi.org/10.1353/book.85541>
12. Becker, C.F. Systematisch-chronologische Darstellung der musikalischen Literatur von der frühesten bis auf die neueste Zeit. 1836. <https://books.google.com.ec/books?id=z8YPAAAYAAJ&printsec=frontcover#v=onepage&q&f=false>
13. Bukofzer M.F. Allegory in Baroque Music, Journal of the Warburg and Courtauld Institutes, iii (1940), 1–21. <https://doi.org/10.2307/750188>

Ресурси віддаленого доступу

1. <http://www.angelfire.com/music2/thecornetcompendium/index.html>
2. <http://www.basssax.com/adolphesax.htm>
3. <https://clarinet.org/>
4. <http://www.flutehistory.com/Timelines/index.php3>
5. <https://www.historicbrass.org/publications/hbs-journal>
6. <https://www.hornsociety.org/>
7. https://www.idrs.org/publications/?s=&is_v=1
8. <https://www.im-pa.org/>
9. <http://www.internationalwoodwind.com/>
10. <http://www.ipeacompetition.com/>
11. <https://iteaonline.org/>
12. <http://kimballtrombone.com/category/trombone-history/>
13. <https://pas.org/>
14. <http://www.serpentwebsite.com/>
15. <https://trombone.net/>
16. <https://www.trumpetguild.org/journal>